

Dulińska, Anna

"Reguła Przetrwania", Virtus D. Dröscher, tł. Anna Danuta Tuszyńska, Warszawa 1996 : [recenzja]

Studia Teologiczne 15, 375-377

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

więzi z otaczającym światem, przyrodą, gotowość do jej ochrony i obrony. Szkolna edukacja nie powinna ograniczać się tylko do przedmiotu biologii czy ekologii. Zdaniem Włodzimierza Tyburskiego prawie wszystkie przedmioty przyrodnicze, a nawet humanistyczne mogą i powinny uczyć myślenia ekologicznego, wrażliwości i postawy ekologicznej. Człowiek powinien poczuć się członkiem wszechświata i poczuć ciężar oraz odpowiedzialność za to co się w nim dzieje.

Książka *Pojednać się z Ziemią* stanowi nie tylko zbiór informacji na temat zagrożonych stref środowiska, stosunku człowieka do otaczającej go przyrody, etyki ekologicznej i świadomości ekologicznej człowieka. *Pojednać się z Ziemią* to nie tylko interesująca lektura ze względu na zawartą treść, ale także książka niosąca ważne przesłanie: konieczność ochrony i obrony środowiska przyrodniczego, którego wszyscy jesteśmy integralną częścią. Książka ta dostarcza wielu cennych informacji z zakresu ekologii, humanizmu ekologicznego, a jednocześnie skłania do refleksji nad otaczającym nas światem, nad miejscem człowieka we wszechświecie.

Iwona Drabczyńska

Vitus D. Dröscher, *Reguła Przetrwania*, IW, Warszawa 1996.

Virtus D. Dröscher to publicysta i literat. Urodził się w 1925 r. W Lipsku. Studiował zoologię, psychologię i elektronikę w Hanowerze, nie mniej jednak doskonale orientuje się w dziedzinie etologii. Od 1959 roku zajmuje się popularyzacją nauki o zachowaniu się istot żywych oraz fizjologii zmysłów. W Polsce jak dotąd ukazało się pięć pozycji tego autora.

Reguła przetrwania jest książką wydaną przez Państwowy Instytut Wydawniczy w Warszawie w 1996 r. Tytuł oryginalny *Überlebensformel. Wie Tiere Umweltgefahren meistern*. Tekst z niemieckiego przełożyła Anna Danuta Tuszyńska. *Reguła przetrwania* mówi nam o tym jak zwierzęta przez wrodzone i wyuczone sposoby zachowania się przezwyciężają zagrożenia i niebezpieczeństwa ze strony środowiska. Książka ta jest napisana bardzo przystępnym językiem, który łatwo trafia do czytelnika, z drugiej zaś strony autor powołuje się na znanych i cenionych naukowców, ich badania i pracę. Dröscher potrafił w jednej pozycji połączyć fakty naukowe oraz pasję z jaką podchodzi do środowiska, zwierząt i ludzi.

Książka składa się z trzech części. W pierwszej z nich pod tytułem *Triki zapewniające żywotność fizyczną* autor ukazuje nam jak zwierzęta radzą sobie np.: w sytuacjach stresowych i jak odwracają go na swoją korzyść. Autor powołuje się na badania m.in.: prof. Dietricha von Holsta z Monachium, prof. Otto von Frischa, czy Jary M. Weissa. Przedstawia różne podłoża stresu: strach przed wrogiem, przed utratą matki, żony, w skutek bólu rozłąki czy zagęszczenia. Przytacza badania na myszach, pszczołach miodnych, szczurach lub podaje fakty z życia m.in.: wiewiórczaków i lemingów. Ukazuje nam jak stres potrafi ogłupić, sparaliżować, a nawet doprowadzić do śmierci. Dalej możemy przeczytać o żywotności różnych zwierząt, i tak dowiadujemy się, że istnieją pewne gatunki, które mogą żyć „wielokrotnie” (pstrąg tęczowy). Inne zaś umierają zaraz po wydaniu na świat potomstwa (ośmiornica - u której wykryto gruczoł „umierania”). Podano wiele przykładów tego jak zwierzęta

szanują wiek (np.: stada lwów, słoni, gęsi). Stworzenia na swobodzie także korzystają z przyrodolecznictwa, aby utrzymać dobre zdrowie (kąpiele wodne i błotne, jad mrówczy, czy np.: wilki i psy, które potrafią znaleźć środki wymiotne - jedzenie trawy). Dröscher opisuje jak zwierzęta nie tylko cierpią fizycznie, ale również mają senne koszmary i cierpią na bezsenność. Wszystkie przykłady zostały potwierdzone badaniami takich naukowców jak prof. R. Meddias, czy prof. Johan R. Pappenheimer.

W drugiej części ukazano jak zwierzęta radzą sobie z zagrożeniami ze strony środowiska. Psy niegdyś dzikie musiały przystosować się do życia przy ludziach. Opisano jak np.: owady przeżywają szok cywilizacyjny, jak przystosowują swój organizm do życia w zanieczyszczonym powietrzu miejskim i korzystają z trucizn w wojnie międzygatunkowej. Bywa też tak, że zwierzęta pod wpływem szoku popełniają samobójstwa. Często są one zmuszane do przetrwania w warunkach skrajnie życiu nieprzyjaznych, lub też muszą zaprzyjaźnić się ze swoim wrogiem.

Trzecia część publikacji ukazuje nam zachowanie społeczne jako regułę przetrwania. I tak autor powołuje się na F. Schillera i mówi jak silnemu organizmowi potrzebna jest wspólnota, w której występuje wzajemna pomoc np.: słonie, małpy. Ważną sprawą jest również (tak u zwierząt jak i u ludzi) odpowiedni ustrój w jakim funkcjonuje (niewolnictwo, dyktatura, demokracja). U pszczoł i mrówek ważną rolę odgrywa przywódca - królowa, która ma decydować o wspólnocie (m.in. doprowadzać do pokoju). Dröscher pisząc o inteligencji społecznej ukazuje jak wiele ludzi w nieznanach sytuacjach ma trudności z pewnymi psychicznymi zjawiskami, czują się niepewnie. Zaś zwierzęta potrafią poznać się na ludziach, odnaleźć się w rzeczywistości i wyczuć sytuację. Autor przytacza słynny przykład prof. K. Lorenza i jego suczki Stasi. Przekazuje dużo faktów z dziedziny psychologii („mowa” żrenic) i socjologii. U zwierząt możemy zaobserwować zarówno egocentryzm, bezwzględność, grubiaństwo jak i różnego rodzaju formy grzecznościowe. I tak przytoczono obserwacje Hansa Klingela na osłach i dzikich koniach. Pisarz ukazuje nam jak zwierzęta stają się istotami społecznymi. Opisuje ich potrzebę zabawy, komunikowania się, wzajemnego opiekowania się, rywalizacji między sobą oraz miłości i wspólnego współżycia.

Dröscher powołuje się na bogate piśmiennictwo fachowe, ale pasja, z jaką uprawia popularyzację zagadnień etologii, sprawia, że jego interpretacje faktów są niekiedy bardzo śmiałe, a barwny i soczysty język tej książki dalece odbiega od utartych kanonów publikacji naukowych. Sam autor w końcowych fragmentach książki przyznaje się, że czasami widząc tak ogromne podobieństwo zachowań zwierząt i ludzi, stara się jeszcze bardziej wyróżnić cechy ludzkie u zwierząt, jednakże robi to zawsze nie odbiegając od faktów naukowych (przykład lemingów). Dzięki tej książce można zrozumieć jak dużo łączy nas z innymi gatunkami i jak bardzo w niektórych dziedzinach życia jesteśmy w tyle w porównaniu do zwierząt.

Jeśli chodzi o samo wydanie książki, jest to wydanie PWN serii kieszonkowej. Zostały podane podstawowe wiadomości o autorze i jego pracy. Podano w sposób przystępny i wyczerpujący bibliografię. Książka została wydana ładnie i estetycznie, ale nie obyło się bez błędów. Na okładce gdzie umieszczono kilka słów o pozycji można przeczytać, że Dröscher zajmuje się etologią to jest zachowaniem się zwierząt. Tak renomowane wydawnictwo jakim jest PWN nie powinno dopuszczać do tego

typu zaniedbań, bo wiadomo, że etologia to nauka o zachowaniu się istot żywych (tj. zwierząt i człowieka). Sama treść zawarta w książce jest warta poświęcenia czasu i przeczytania.

Anna Dulińska

Honorata Korpikiewicz, *Kosmiczne rytmy życia. Wstęp do kosmoekologii*, Książka i Wiedza, 1996, ss. 188.

Kosmos jest odwieczną zagadką, która wciąż przyciąga uwagę ludzi. Ciągłe zastanawiamy się czy gdzieś na innej planecie, a może w innej galaktyce istnieje życie, czy gwiazdy wpływają na nasz los jak chcieli tego magowie i wróżki, a także czy komety są naprawdę zwiastunami zła. Szukamy więc odpowiedzi na te pytania obserwując niezliczone ilości gwiazd świecących na nocnym niebie, przelatujące nad Ziemią komety i meteoryty, które wciąż na nią spadają, Księżyc, który jest wiernym towarzyszem naszej planety i wreszcie Słońce będące centrum układu. Teraz już nie boimy się magicznej siły Kosmosu, lecz próbujemy naukowo wyjaśnić czy my ludzie, jesteśmy rzeczywiście w jakiś sposób od niego zależni. Dlatego też utworzono specjalną naukę kosmoekologię, która zajmuje się badaniem wpływu środowiska kosmicznego na życie. Powstaje też wiele nowych i ciekawych publikacji na ten temat. Jedną z nich jest książka p. Honoraty Korpikiewicz pt. *Kosmiczne rytmy życia. Wstęp do kosmoekologii*.

Autorka na pewno doskonale zna problemy, które porusza w swojej pracy, gdyż jest ona astronomem, fizykiem, a także kulturoznawcą i filozofem. Na swoim naukowym „koncie” ma przeszło sto prac z dziedziny astronomii, filozofii, hipnozy i psychotroniki. Obecnie zaś pracuje naukowo w Instytucie Filozofii UAM, a także jest specjalistą w zakresie meteorologii oraz hipnozy.

H. Korpikiewicz umieściła w swojej książce cztery duże części, które dotyczą kolejno Słońca, Księżyca, komet i meteorytów oraz promieniowania kosmicznego. W każdej z nich jest kilka rozdziałów, a niekiedy zdarzają się też podrozdziały. Aby napisać o wpływie „głównego bohatera” każdej z części autorka zaczyna od przedstawienia go. Znajdziemy tu więc dokładnie opisaną budowę Słońca począwszy od jądra, poprzez wszystkie warstwy aż do chromosfery, korony i wiatru słonecznego, których my nie zauważamy gołym okiem, a które odgrywają znaczącą rolę w jego aktywności. Po poznaniu fizycznej budowy i właściwości tej gwiazdy autorka przechodzi do ukazania nam zależności między Słońcem a zjawiskami na Ziemi. Dowiadujemy się, że ma ono wpływ na pole magnetyczne naszej planety, na zorze polarne, pogodę, klimat, a także na zjawiska na powierzchni naszej planety (m.in. pływy, wietrzenie skał, trzęsienia ziemi, wulkanizm, itp.). Wielka jest też zależność całej biosfery od Słońca. Bez niego nie byłoby życia, rośliny nie mogłyby fotosyntezować, ginęłyby zwierzęta a wraz z nimi człowiek. Korpikiewicz opisuje również wiele innych zjawisk „kierowanych” przez tę olbrzymią kulę gazową np.: sukcesy w gospodarce, wzrost tempa metabolizmu, czynności oddechowych, krwiotwórczych, psychika ludzka, a także rozmnażanie i migracje zwierząt oraz epidemie i pandemie itd.